ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 28ης Ιανουαρίου 2010 *

Στην υπόθεση C-264/08,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Hof van Cassatie (Βέλγιο) με απόφαση της 22ας Μαΐου 2008, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 19 Ιουνίου 2008, στο πλαίσιο της δίκης

Belgische Staat

κατά

Direct Parcel Distribution Belgium NV,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans (εισηγητή), προεδρεύοντα του δευτέρου τμήματος, K. Schiemann και L. Bay Larsen, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

γενική εισαγγελέας: E. Sharpston
γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Direct Parcel Distribution Belgium NV, εκπροσωπούμενη από τον K. Wille, advocaat,

— η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J.-C. Halleux,

— η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Dowgielewicz,

— η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την A. Guimaraes-Purokoski,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον W. Roels,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 217, παράγραφος 1, και 221, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 2913/92 του Συμβουλίου, της 12ης Οκτωβρίου 1992, περί θεσπίσεως κοινοτικού τελωνειακού κώδικα (ΕΕ L 302, σ. 1, στο εξής: τελωνειακός κώδικας).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του Belgische Staat (Βελγικού Δημοσίου) και της Direct Parcel Distribution Belgium NV (στο εξής: Direct Parcel) σχετικά με την εκ των υστέρων είσπραξη εισαγωγικών δασμών.

Το νομικό πλαίσιο

Ο τελωνειακός κώδικας

3 Το άρθρο 217 του τελωνειακού κώδικα ορίζει τα εξής:

«1. Κάθε ποσό των εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών που προκύπτει από τελωνειακή οφειλή, που στο εξής καλείται “ποσό των δασμών”, υπολογίζεται από τις

τελωνειακές αρχές μόλις αυτές διαθέτουν τα απαραίτητα στοιχεία και εγγράφεται από τις εν λόγω αρχές στα λογιστικά βιβλία ή σε οποιοδήποτε άλλο υπόθεμα επέχει θέση βιβλίων (καταλογισμός).

[…]

2. Οι πρακτικοί τρόποι καταλογισμού των δασμών καθορίζονται από τα κράτη μέλη. Οι τρόποι αυτοί μπορούν να διαφέρουν ανάλογα με το αν οι τελωνειακές αρχές, λαμβάνοντας υπόψη τους όρους υπό τους οποίους γεννάται η τελωνειακή οφειλή, εξασφαλίζονται ή όχι ως προς την καταβολή των εν λόγω ποσών.»

4 Το άρθρο 221, παράγραφοι 1 και 3, του τελωνειακού κώδικα ορίζει τα εξής:

«1. Το ποσό των δασμών πρέπει να γνωστοποιείται στον οφειλέτη, με την κατάλληλη διαδικασία, μόλις καταλογισθεί.

[…]

3. Η γνωστοποίηση στον οφειλέτη δεν είναι δυνατόν να γίνει μετά τη λήξη τριετούς προθεσμίας από την ημερομηνία γένεσης της τελωνειακής οφειλής. Ωστόσο, όταν η αδυναμία των τελωνειακών αρχών να προσδιορίσουν το ακριβές ποσό των νομίμως οφειλομένων δασμών οφείλεται σε πράξη που υπόκειται σε ποινική δικαστική δίωξη, η εν λόγω γνωστοποίηση γίνεται, εφόσον αυτό προβλέπεται από τις ισχύουσες διατάξεις, και μετά τη λήξη της εν λόγω τριετούς προθεσμίας.»

Η νομοθεσία σχετικά με τους ίδιους πόρους των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

5 Το άρθρο 6 του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 1150/2000 του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2000, για την εφαρμογή της απόφασης 94/728/ΕΚ, Ευρατόμ για το σύστημα των ιδίων πόρων των Κοινοτήτων (ΕΕ L 130, σ. 1), προβλέπει μεταξύ άλλων κανόνες περί εγγραφής των απαιτήσεων που απορρέουν από τελωνειακή οφειλή στους λογαριασμούς των ιδίων πόρων, η οποία εγγραφή εξαρτάται από τη βεβαίωση των εν λόγω απαιτήσεων σύμφωνα με το άρθρο 2 του ως άνω κανονισμού.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

6 Στις 18 Νοεμβρίου 1999, η Boeckmans België NV (στο εξής: Boeckmans België) κατέθεσε στη Διεύθυνση τελωνείων και φόρων καταναλώσεως Αμβέρσας συνοπτική διασάφηση σχετικά με εμπορευματοκιβώτιο προϊόντων αρτοποιίας που προοριζόταν για την Direct Parcel.

7 Το εμπορευματοκιβώτιο παραδόθηκε στην Direct Parcel χωρίς η διασάφηση που υποβλήθηκε στην εν λόγω διεύθυνση να έχει εκκαθαριστεί, καθόσον το εν λόγω εμπορευματοκιβώτιο απομακρύνθηκε από την τελωνειακή επιτήρηση.

8 Με έγγραφο της 26ης Μαΐου 2000, η εν λόγω διεύθυνση γνωστοποίησε στην Boeckmans België ότι είχε προ πολλού παρέλθει η προθεσμία για την εκκαθάριση, οπότε είχε γεννηθεί τελωνειακή οφειλή.

9 Με έγγραφο της 3ης Οκτωβρίου 2000, η ως άνω διεύθυνση πρότεινε φιλικό διακανονισμό στην Boeckmans België, η οποία, όμως, αντέδρασε υποβάλλοντας διοικητική ένσταση, που απορρίφθηκε στις 10 Ιανουαρίου 2001.

10 Η Boeckmans België, αμφισβητώντας ότι ήταν οφειλέτις της εν λόγω τελωνειακής οφειλής, προσέφυγε στις 2 Φεβρουαρίου 2001 κατά του Belgische Staat ενώπιον του rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen (Πρωτοδικείου της Αμβέρσας). Με δικόγραφο της 8ης Φεβρουαρίου 2001, η Boeckmans België προσεπικάλεσε την Direct Parcel ως δικονομική εγγυήτρια για όλες τις απαιτήσεις που είχε προβάλει το Belgische Staat κατ' αυτής.

11 Το Belgische Staat άσκησε αντίθετη προσφυγή με την οποία ζήτησε να υποχρεωθούν εις ολόκληρον οι Direct Parcel και Boeckmans België να καταβάλουν τους οφειλόμενους δασμούς.

12 Με απόφαση της 7ης Απριλίου 2004, το rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen απέρριψε την προσφυγή της Boeckmans België και υποχρέωσε την ίδια και την Direct Parcel να καταβάλουν τους ως άνω δασμούς.

13 Με απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2006, το hof van beroep te Antwerpen (Εφετείο της Αμβέρσας) μεταρρύθμισε την εν λόγω απόφαση. Το ως άνω δικαστήριο έκρινε ότι το Belgische Staat είχε εκπέσει του δικαιώματός του να εισπράξει την εν λόγω τελωνειακή οφειλή για τον λόγο ότι δεν απέδειξε προηγούμενη βεβαίωση του ποσού των εν λόγω δασμών σύμφωνα με το άρθρο 221, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα.

14 Κατόπιν τούτου, το Belgische Staat άσκησε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου αναίρεση κατά της ως άνω αποφάσεως του hof van beroep te Antwerpen,

προβάλλοντας ότι η μη βεβαίωση ή η εκπρόθεσμη βεβαίωση της εν λόγω τελωνειακής οφειλής δεν αποτελούσε εμπόδιο για την είσπραξή της από τις τελωνειακές αρχές.

15 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Hof van Cassatie (Ακυρωτικό Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Είναι η βεβαίωση την οποία προβλέπει το άρθρο 221 του [τελωνειακού κώδικα] η βεβαίωση κατά το άρθρο 217 [του ως άνω κώδικα], η οποία συνίσταται στην εγγραφή, από τις τελωνειακές αρχές, του ποσού των δασμών στα λογιστικά βιβλία ή σε οποιοδήποτε άλλο υπόθεμα επέχει θέση τέτοιων βιβλίων;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, πώς πρέπει να νοηθεί η διάταξη του άρθρου 217 του [τελωνειακού κώδικα] ότι το ποσό των δασμών "εγγράφεται από τις τελωνειακές αρχές στα λογιστικά βιβλία ή σε οποιοδήποτε άλλο υπόθεμα επέχει θέση βιβλίων"; Συνδέονται με την έννοια αυτή συγκεκριμένες τεχνικές ή τυπικές ελάχιστες απαιτήσεις, ή το [εν λόγω άρθρο] αφήνει στην πλήρη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών τη θέσπιση περαιτέρω κανόνων για τα πρακτικά ζητήματα της βεβαιώσεως δασμών, χωρίς να συνδέει την έννοια αυτή με ελάχιστες απαιτήσεις; Πρέπει η βεβαίωση αυτή να διακριθεί από την εγγραφή του ποσού των δασμών στους λογαριασμούς των ιδίων πόρων κατά το άρθρο 6 του [κανονισμού 1150/2000];

3) Πρέπει το άρθρο 221, παράγραφος 1, του [τελωνειακού κώδικα] να νοηθεί υπό την έννοια ότι η γνωστοποίηση από τις τελωνειακές αρχές, με την κατάλληλη διαδικασία, του ποσού των δασμών στον οφειλέτη δύναται να θεωρηθεί ως η κατά [το ως άνω άρθρο] γνωστοποίηση του ποσού των δασμών στον οφειλέτη μόνον αν

το ποσό των δασμών βεβαιώθηκε από τις τελωνειακές αρχές πριν γνωστοποιηθεί στον οφειλέτη; Περαιτέρω, τι νοείται με τον όρο “με την κατάλληλη διαδικασία” που περιέχεται στο [εν λόγω άρθρο];

4) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο τρίτο ερώτημα, δύναται να υπάρξει τεκμήριο υπέρ του Δημοσίου ότι η βεβαίωση του ποσού των δασμών έλαβε χώρα πριν από τη γνωστοποίησή του στον οφειλέτη; Δύναται το εθνικό δικαστήριο να λάβει ως αφετηρία ένα τεκμήριο αληθείας της δηλώσεως των τελωνειακών αρχών ότι το ποσό των δασμών βεβαιώθηκε πριν από τη γνωστοποίησή του στον οφειλέτη ή οι αρχές αυτές πρέπει κατά σύστημα να προσκομίζουν στο εθνικό δικαστήριο έγγραφη απόδειξη ότι βεβαιώθηκε το ποσό των δασμών;

5) Πρέπει η βεβαίωση του ποσού των δασμών να γίνεται, όπως απαιτεί το άρθρο 221, παράγραφος 1, του [τελωνειακού κώδικα], πριν από τη γνωστοποίησή του στον οφειλέτη επί ποινή ακυρότητας της εισπράξεως ή της εκ των υστέρων εισπράξεως της τελωνειακής οφειλής ή επί ποινή εκπτώσεως από το δικαίωμα αυτό; Με άλλα λόγια, πρέπει το [ως άνω άρθρο] να νοηθεί υπό την έννοια ότι, αν το ποσό των δασμών έχει γνωστοποιηθεί με την κατάλληλη διαδικασία από τις τελωνειακές αρχές στον οφειλέτη, αλλά χωρίς το ποσό αυτό να έχει βεβαιωθεί από τις [ως άνω αρχές] πριν από τη γνωστοποίηση αυτή, το εν λόγω ποσό δεν δύναται να εισπραχθεί, οπότε οι [εν λόγω αρχές], για να μπορέσουν να το εισπράξουν, πρέπει πάλι να το γνωστοποιήσουν με την κατάλληλη διαδικασία στον οφειλέτη αφότου αυτό βεβαιωθεί, αρκεί τούτο να γίνει εντός της προθεσμίας παραγραφής που προβλέπεται από το [εν λόγω άρθρο];

6) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πέμπτο ερώτημα, ποια είναι η συνέπεια της καταβολής από τον οφειλέτη του ποσού των δασμών που του γνωστοποιήθηκε χωρίς να έχει προηγουμένως βεβαιωθεί; Πρέπει να θεωρηθούν ως αχρεωστήτως καταβληθέντες δασμοί τους οποίους ο οφειλέτης δύναται να αναζητήσει από το Δημόσιο;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

16 Ως προς το ερώτημα αυτό, αρκεί να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο έχει δώσει καταφατική απάντηση με τη διάταξη της 9ης Ιουλίου 2008, C-477/07, Gerlach & Co. (σκέψεις 18 και 23).

17 Επομένως, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 221, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα έχει την έννοια ότι η «βεβαίωση» του ποσού των εισπρακτέων δασμών στην οποία αναφέρεται το άρθρο αυτό συνιστά τη «βεβαίωση» του εν λόγω ποσού, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 217, παράγραφος 1, του εν λόγω κώδικα.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

18 Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος αυτού του ερωτήματος, με το οποίο το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν η κατά την έννοια του άρθρου 217, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα «βεβαίωση» πρέπει να διακρίνεται από την εγγραφή του ποσού των δασμών στους λογαριασμούς των ιδίων πόρων κατά το άρθρο 6 του κανονισμού 1150/2000, επισημαίνεται ότι το Δικαστήριο έχει απαντήσει και σε αυτό με την προπαρατεθείσα διάταξη Gerlach & Co. (σκέψεις 22 και 23).

19 Καίτοι, με την ως άνω διάταξη, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί του άρθρου 6 του κανονισμού (ΕΟΚ, Ευρατόμ) 1552/89 του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 1989, για την εφαρμογή της απόφασης 88/376/ΕΟΚ, Ευρατόμ για το σύστημα των ιδίων πόρων των Κοινοτήτων (ΕΕ L 155, σ. 1), εντούτοις η κρίση του είναι απολύτως εφαρμοστέα και επί

του άρθρου 6 του κανονισμού 1150/2000, το γράμμα του οποίου ταυτίζεται, κατ' ουσίαν, με το γράμμα του άρθρου 6 του κανονισμού 1552/89.

20 Ως εκ τούτου, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η κατά την έννοια του άρθρου 217, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα «βεβαίωση» πρέπει να διακρίνεται από την εγγραφή των βεβαιωθεισών απαιτήσεων στους λογαριασμούς των ιδίων πόρων κατά το άρθρο 6 του κανονισμού 1150/2000.

21 Όσον αφορά το πρώτο σκέλος του ιδίου ερωτήματος, που αφορά το ζήτημα αν το άρθρο 217 του τελωνειακού κώδικα επιβάλλει τεχνικές ή τυπικές ελάχιστες απαιτήσεις όσον αφορά τη βεβαίωση των δασμών, επισημαίνεται ότι από το άρθρο 217, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του τελωνειακού κώδικα προκύπτει ότι η «βεβαίωση» συνίσταται στην εγγραφή, από τις τελωνειακές αρχές, του ποσού των εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών που απορρέει από μια τελωνειακή οφειλή στα λογιστικά βιβλία ή σε οποιοδήποτε άλλο υπόθεμα επέχει θέση τέτοιων βιβλίων.

22 Κατά το άρθρο 217, παράγραφος 2, του εν λόγω κώδικα, εναπόκειται στα κράτη μέλη να καθορίσουν τις πρακτικές λεπτομέρειες της εν λόγω βεβαιώσεως, οι οποίες μπορούν να διαφέρουν αναλόγως του αν οι τελωνειακές αρχές, λαμβανομένων υπόψη των συνθηκών υπό τις οποίες γεννήθηκε η τελωνειακή οφειλή, βεβαιώνονται ή όχι ως προς την καταβολή των δασμών που απορρέουν από την εν λόγω οφειλή.

23 Έτσι, καθόσον το άρθρο 217 του τελωνειακού κώδικα δεν προβλέπει πρακτικές λεπτομέρειες για τη «βεβαίωση» κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως, ούτε, κατά συνέπεια, τεχνικές ή τυπικές ελάχιστες απαιτήσεις, η ως άνω βεβαίωση πρέπει να πραγματοποιείται κατά τρόπον ώστε οι αρμόδιες τελωνειακές αρχές να εγγράφουν το ακριβές ποσό των εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών που απορρέει από μια τελωνειακή οφειλή στα λογιστικά βιβλία ή σε οποιοδήποτε άλλο υπόθεμα επέχει θέση τέτοιων βιβλίων, προκειμένου να καθίσταται δυνατό, ιδίως, να αποδειχθεί η βεβαίωση των εν λόγω ποσών κατά τρόπο αδιαμφισβήτητο και έναντι του οφειλέτη.

24 Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, λαμβανομένης υπόψη της διακριτικής ευχέρειας που τους παρέχεται με το άρθρο 217, παράγραφος 2, του τελωνειακού κώδικα, πρέπει να γίνει δεκτό ότι τα κράτη μέλη δύνανται να ορίσουν ότι η βεβαίωση του ποσού των δασμών που προκύπτει από τελωνειακή οφειλή γίνεται με την εγγραφή του εν λόγω ποσού στην έκθεση που οι αρμόδιες τελωνειακές αρχές συντάσσουν για τη διαπίστωση παραβάσεως της εφαρμοστέας τελωνειακής νομοθεσίας, όπως οι αρχές τις οποίες αφορά το άρθρο 267 του γενικού νόμου περί τελωνείων και φόρων καταναλώσεως, ο οποίος κωδικοποιήθηκε με το βασιλικό διάταγμα της 18ης Ιουλίου 1977 (*Belgisch Staatsblad* της 21ης Σεπτεμβρίου 1977, σ. 11425), το οποίο κυρώθηκε με τον νόμο της 6ης Ιουλίου 1978 περί τελωνείων και φόρων καταναλώσεως (*Belgisch Staatsblad* της 12ης Αυγούστου 1978, σ. 9013) (απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, C-126/08, Distillerie Smeets Hasselt κ.λπ., Συλλογή 2009, σ. I-6809, σκέψη 25).

25 Ως εκ τούτου, κατόπιν όλων των προεκτεθέντων, πρέπει να δοθεί στο δεύτερο ερώτημα η απάντηση ότι η κατά την έννοια του άρθρου 217, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα «βεβαίωση» πρέπει να διακρίνεται από την εγγραφή των βεβαιωθεισών απαιτήσεων στους λογαριασμούς των ιδίων πόρων κατά το άρθρο 6 του κανονισμού 1150/2000. Καθόσον το άρθρο 217 του τελωνειακού κώδικα δεν προβλέπει πρακτικές λεπτομέρειες για τη «βεβαίωση» κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως, ούτε, κατά συνέπεια, τεχνικές ή τυπικές ελάχιστες απαιτήσεις, η ως άνω βεβαίωση πρέπει να πραγματοποιείται κατά τρόπον ώστε οι αρμόδιες τελωνειακές αρχές να εγγράφουν το ακριβές ποσό των εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών που απορρέει από τελωνειακή οφειλή στα λογιστικά βιβλία ή σε οποιοδήποτε άλλο υπόθεμα επέχει θέση τέτοιων βιβλίων, προκειμένου να καθίσταται δυνατό, ιδίως, να αποδειχθεί η βεβαίωση των εν λόγω ποσών κατά τρόπο αδιαμφισβήτητο και έναντι του οφειλέτη.

Επί του τρίτου ερωτήματος

26 Το Δικαστήριο έχει υπενθυμίσει ότι από το γράμμα του άρθρου 221, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα προκύπτει ότι η βεβαίωση, η οποία κατά το άρθρο 217, παράγραφος 1, του εν λόγω κώδικα συνίσταται στην εγγραφή, από τις τελωνειακές αρχές, του ποσού των δασμών στα λογιστικά βιβλία ή σε οποιοδήποτε άλλο υπόθεμα επέχει θέση τέτοιων βιβλίων, πρέπει οπωσδήποτε να προηγείται της γνωστοποιήσεως

στον οφειλέτη του ποσού των εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, C-124/08 και C-125/08, Snauwaert κ.λπ., Συλλογή 2009, σ. I-6793, σκέψη 21).

27 Ειδικότερα, η χρονική αυτή σειρά των πράξεων της βεβαιώσεως και της γνωστοποιήσεως του ποσού των δασμών, την οποία καθιερώνει ο ίδιος ο τίτλος του τμήματος 1 του κεφαλαίου 3 του τίτλου VII του τελωνειακού κώδικα «Βεβαίωση και γνωστοποίηση στον οφειλέτη του ποσού των δασμών», πρέπει να τηρείται, καθόσον, άλλως, προκαλείται διαφορετική μεταχείριση των οφειλετών και επιπλέον πλήττεται η εύρυθμη λειτουργία της τελωνειακής ενώσεως (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση Snauwaert κ.λπ., σκέψη 22).

28 Το Δικαστήριο έκρινε συνεπώς ότι το άρθρο 221, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα έχει την έννοια ότι η γνωστοποίηση από τις τελωνειακές αρχές, με την κατάλληλη διαδικασία, στον οφειλέτη του ποσού των καταβλητέων εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών είναι έγκυρη μόνον αν το ποσό των δασμών αυτών έχει προηγουμένως βεβαιωθεί από τις εν λόγω αρχές (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση Snauwaert κ.λπ., σκέψη 23).

29 Το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει ότι τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να θεσπίσουν ειδικούς διαδικαστικούς κανόνες όσον αφορά τη διαδικασία σύμφωνα με την οποία πρέπει να γίνει η γνωστοποίηση στον οφειλέτη του ποσού των εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών, εφόσον μπορούν να εφαρμοστούν για την εν λόγω γνωστοποίηση οι εσωτερικοί διαδικαστικοί κανόνες γενικής εφαρμογής που εξασφαλίζουν στον οφειλέτη προσήκουσα πληροφόρηση και του παρέχουν τη δυνατότητα, έχοντας πλήρη γνώση της υποθέσεως, να προασπίσει τα δικαιώματά του (απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 2006, C-201/04, Molenbergnatie, Συλλογή 2006, σ. I-2049, σκέψη 54).

30 Ως εκ τούτου, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 221, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα έχει την έννοια ότι η γνωστοποίηση από τις τελωνειακές αρχές, με την κατάλληλη διαδικασία, στον οφειλέτη του ποσού των

καταβλητέων εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών είναι έγκυρη μόνον αν το ποσό των δασμών αυτών έχει προηγουμένως βεβαιωθεί από τις εν λόγω αρχές. Τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να θεσπίσουν ειδικούς διαδικαστικούς κανόνες όσον αφορά τη διαδικασία σύμφωνα με την οποία πρέπει να γίνει η γνωστοποίηση στον οφειλέτη του ποσού των εν λόγω δασμών, εφόσον μπορούν να εφαρμοστούν για την εν λόγω γνωστοποίηση οι εσωτερικοί διαδικαστικοί κανόνες γενικής εφαρμογής που εξασφαλίζουν στον οφειλέτη προσήκουσα πληροφόρηση και του παρέχουν τη δυνατότητα, έχοντας πλήρη γνώση της υποθέσεως, να προασπίσει τα δικαιώματά του.

Επί του τετάρτου ερωτήματος

31 Με το ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να πληροφορηθεί αν το κοινοτικό δίκαιο απαγορεύει στο εθνικό δικαστήριο να στηριχθεί σε τεκμήριο, συνιστάμενο στη δήλωση των τελωνειακών αρχών ότι η βεβαίωση του ποσού των δασμών έλαβε χώρα πριν από τη γνωστοποίησή του στον οφειλέτη, ή αν το κοινοτικό δίκαιο επιτάσσει όπως οι εν λόγω αρχές προσκομίζουν κατά σύστημα στο εθνικό δικαστήριο έγγραφη απόδειξη περί της βεβαιώσεως του ποσού των δασμών.

32 Συναφώς, δεν αμφισβητείται ότι, επί του ζητήματος αυτού το οποίο άπτεται του βάρους αποδείξεως της «βεβαιώσεως» της τελωνειακής οφειλής κατά την έννοια του άρθρου 217 του τελωνειακού κώδικα, το κοινοτικό δίκαιο δεν προβλέπει ιδιαίτερη διάταξη.

33 Όταν όμως δεν υπάρχει σχετική κοινοτική ρύθμιση, εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να ορίσει τα αρμόδια δικαστήρια και να θεσπίσει τους διαδικαστικούς κανόνες για την άσκηση των μέσων παροχής ενδίκου προστασίας που αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων που αντλούν οι ιδιώτες από το

άμεσο αποτέλεσμα του κοινοτικού δικαίου, αρκεί οι κανόνες αυτοί να μην είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που αφορούν παρόμοια μέσα παροχής ενδίκου προστασίας της εσωτερικής έννομης τάξης (αρχή της ισοδυναμίας) και να μην καθιστούν πρακτικά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει η κοινοτική έννομη τάξη (αρχή της αποτελεσματικότητας) (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 7ης Σεπτεμβρίου 2006, C-526/04, Laboratoires Boiron, Συλλογή 2006, σ. I-7529, σκέψη 51, και της 8ης Σεπτεμβρίου 2009, C-478/07, Budějovický Budvar, Συλλογή 2009, σ. I-7721, σκέψη 88 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

34 Τα ανωτέρω ισχύουν και σε ό, τι αφορά, ειδικότερα, τους κανόνες περί αποδείξεως, ιδίως τους κανόνες περί κατανομής του βάρους αποδείξεως, που εφαρμόζονται στα μέσα παροχής ενδίκου προστασίας τα οποία αφορούν διαφορές σχετικές με παραβίαση του κοινοτικού δικαίου (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 24ης Απριλίου 2008, C-55/06, Arcor, Συλλογή 2008, σ. I-2931, σκέψη 191).

35 Για να εξασφαλισθεί η τήρηση της αρχής της αποτελεσματικότητας, το εθνικό δικαστήριο, αν διαπιστώσει ότι το γεγονός ότι ο οφειλέτης της τελωνειακής οφειλής φέρει το βάρος αποδείξεως της μη βεβαιώσεώς της μπορεί να καταστήσει τη διεξαγωγή της αποδείξεως αυτής αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή, ιδίως λόγω του ότι αφορά στοιχεία τα οποία ο οφειλέτης δεν μπορεί να διαθέτει, έχει υποχρέωση να χρησιμοποιήσει όλα τα δικονομικά μέσα που του παρέχει το εθνικό δίκαιο, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η διαταγή διεξαγωγής των αναγκαίων αποδείξεων, συμπεριλαμβανομένης της προσκομίσεως από διάδικο ή τρίτον μιας πράξεως ή ενός στοιχείου (βλ., κατ' αναλογίαν, προπαρατεθείσα απόφαση Laboratoires Boiron, σκέψη 55).

36 Ως εκ τούτου, στο τέταρτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το κοινοτικό δίκαιο δεν απαγορεύει στο εθνικό δικαστήριο να στηριχθεί σε τεκμήριο, συνιστάμενο στη δήλωση των τελωνειακών αρχών ότι η «βεβαίωση» του ποσού των εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών κατά την έννοια του άρθρου 217 του τελωνειακού κώδικα έλαβε

χώρα πριν από τη γνωστοποίησή του στον οφειλέτη, υπό την προϋπόθεση ότι τηρούνται οι αρχές της αποτελεσματικότητας και της ισοδυναμίας.

Επί του πέμπτου ερωτήματος

37 Σχετικά με το ερώτημα που αφορά τις συνέπειες της μη βεβαιώσεως της τελωνειακής οφειλής πριν τη γνωστοποίηση του ποσού της στον οφειλέτη, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι καίτοι αληθεύει ότι η μη τήρηση του άρθρου 221, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα εκ μέρους των τελωνειακών αρχών κράτους μέλους μπορεί να αποκλείσει την είσπραξη του ποσού των νομίμως οφειλομένων δασμών ή την είσπραξη τόκων υπερημερίας, εντούτοις, η μη τήρηση του άρθρου αυτού ουδόλως επηρεάζει την ύπαρξη των δασμών αυτών (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 20ής Οκτωβρίου 2005, C-247/04, Transport Maatschappij Traffic, Συλλογή 2005, σ. I-9089, σκέψη 28).

38 Συνεπώς, οι τελωνειακές αρχές έχουν πάντα τη δυνατότητα να προβούν σε νέα γνωστοποίηση του ως άνω ποσού, τηρώντας τις προϋποθέσεις του άρθρου 221, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα (προπαρατεθείσα διάταξη Gerlach & Co., σκέψη 28).

39 Ως εκ τούτου, στο πέμπτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 221, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα έχει την έννοια ότι της γνωστοποιήσεως του ποσού των εισπρακτέων δασμών πρέπει να προηγείται βεβαίωση του ποσού αυτού από τις τελωνειακές αρχές του οικείου κράτους μέλους και ότι, ελλείψει βεβαιώσεως σύμφωνα με το άρθρο 217, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα, το εν λόγω ποσό δεν μπορεί να εισπραχθεί από τις ως άνω αρχές, οι οποίες όμως έχουν πάντα τη δυνατότητα να προβούν σε νέα γνωστοποίησή του, τηρώντας τις προϋποθέσεις του

άρθρου 221, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα και τους κανόνες παραγραφής που ίσχυαν κατά την ημερομηνία γενέσεως της τελωνειακής οφειλής.

Επί του έκτου ερωτήματος

40 Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το ποσό των εισαγωγικών ή των εξαγωγικών δασμών εξακολουθεί να «οφείλεται νομίμως», κατά την έννοια του άρθρου 236, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του τελωνειακού κώδικα, έστω και αν το ποσό αυτό δεν γνωστοποιήθηκε στον οφειλέτη σύμφωνα με το άρθρο 221, παράγραφος 1, του ως άνω κώδικα (προπαρατεθείσα απόφαση Transport Maatschappij Traffic, σκέψη 29).

41 Τα ανωτέρω ισχύουν και για την περίπτωση στην οποία, μολονότι το ποσό των δασμών αυτών γνωστοποιήθηκε στον οφειλέτη, της γνωστοποιήσεως αυτής δεν προηγήθηκε βεβαίωση του ποσού αυτού.

42 Σε μια τέτοια περίπτωση, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 39 της παρούσας αποφάσεως, οι τελωνειακές αρχές έχουν πάντα τη δυνατότητα να προβούν σε νέα γνωστοποίηση του εν λόγω ποσού, τηρώντας τις προϋποθέσεις του άρθρου 221, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα και τους κανόνες παραγραφής που ίσχυαν κατά την ημερομηνία γενέσεως της τελωνειακής οφειλής.

43 Εντούτοις, αν η γνωστοποίηση δεν είναι πλέον δυνατή λόγω παρόδου της προθεσμίας του άρθρου 221, παράγραφος 3, του τελωνειακού κώδικα, η οφειλή έχει παραγραφεί και, κατά συνέπεια, αποσβεσθεί κατά την έννοια του άρθρου 233 του ως άνω κώδικα (προπαρατεθείσα απόφαση Molenbergnatie, σκέψεις 40 και 41).

44 Σε μια τέτοια περίπτωση, ο υπόχρεος πρέπει καταρχήν να μπορεί να επιτύχει την επιστροφή των ποσών που κατέβαλε για την ως άνω τελωνειακή οφειλή.

45 Ειδικότερα, κατά πάγια νομολογία, το δικαίωμα επιστροφής φόρων που το κράτος μέλος έχει εισπράξει κατά παράβαση των κανόνων του κοινοτικού δικαίου αποτελεί συνέπεια και συμπλήρωμα των δικαιωμάτων που απονέμουν στους ιδιώτες οι κοινοτικές διατάξεις, όπως αυτές έχουν ερμηνευθεί από το Δικαστήριο. Επομένως, το κράτος μέλος υποχρεούται, καταρχήν, να επιστρέφει τους φόρους που έχει εισπράξει κατά παράβαση του κοινοτικού δικαίου (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 13ης Μαρτίου 2007, C-524/04, Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation, Συλλογή 2007, σ. I-2107, σκέψη 110 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

46 Ελλείψει κοινοτικής ρυθμίσεως για την επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων φόρων, εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να ορίσει τα αρμόδια δικαστήρια και να θεσπίσει τους διαδικαστικούς κανόνες ασκήσεως των μέσων παροχής ενδίκου προστασίας που αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων τα οποία οι ιδιώτες αντλούν από το κοινοτικό δίκαιο, υπό την προϋπόθεση, αφενός, ότι οι κανόνες αυτοί δεν είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που αφορούν παρόμοια μέσα παροχής ενδίκου προστασίας της εσωτερικής έννομης τάξεως (αρχή της ισοδυναμίας) και, αφετέρου, ότι δεν καθιστούν πρακτικά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει η κοινοτική έννομη τάξη (αρχή της αποτελεσματικότητας) (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation, σκέψη 111 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

47 Κατόπιν των ανωτέρω, στο έκτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι καίτοι το ποσό των εισαγωγικών ή των εξαγωγικών δασμών εξακολουθεί να «οφείλεται νομίμως», κατά την έννοια του άρθρου 236, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του τελωνειακού κώδικα, έστω και αν το ποσό αυτό γνωστοποιήθηκε στον οφειλέτη χωρίς να έχει προηγουμένως βεβαιωθεί σύμφωνα με το άρθρο 221, παράγραφος 1, του ως άνω κώδικα, εντούτοις, αν η γνωστοποίηση δεν είναι πλέον δυνατή λόγω παρόδου της προθεσμίας του άρθρου 221, παράγραφος 3, του εν λόγω κώδικα, ο εν λόγω υπόχρεος πρέπει καταρχήν να μπορεί να επιτύχει την επιστροφή του ποσού αυτού από το κράτος μέλος που το εισέπραξε.

Επί των δικαστικών εξόδων

48 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 221, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 2913/92 του Συμβουλίου, της 12ης Οκτωβρίου 1992, περί θεσπίσεως κοινοτικού τελωνειακού κώδικα, έχει την έννοια ότι η «βεβαίωση» του ποσού των εισπρακτέων δασμών στην οποία αναφέρεται το άρθρο αυτό συνιστά τη «βεβαίωση» του εν λόγω ποσού, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 217, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού.

2) Η κατά την έννοια του άρθρου 217, παράγραφος 1, του κανονισμού 2913/92 «βεβαίωση» πρέπει να διακρίνεται από την εγγραφή των βεβαιωθεισών απαιτήσεων στους λογαριασμούς των ιδίων πόρων κατά το άρθρο 6 του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 1150/2000 του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2000, για την εφαρμογή της απόφασης 94/728/ΕΚ, Ευρατόμ για το σύστημα των ιδίων πόρων των Κοινοτήτων. Καθόσον το άρθρο 217 του κανονισμού 2913/92 δεν προβλέπει πρακτικές λεπτομέρειες για τη «βεβαίωση» κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως, ούτε, κατά συνέπεια, τεχνικές ή τυπικές ελάχιστες απαιτήσεις, η ως άνω βεβαίωση πρέπει να πραγματοποιείται κατά τρόπον ώστε οι αρμόδιες τελωνειακές αρχές να εγγράφουν το ακριβές ποσό των εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών που απορρέει από τελωνειακή οφειλή στα λογιστικά βιβλία ή σε οποιοδήποτε άλλο υπόθεμα επέχει θέση τέτοιων βιβλίων, προκειμένου να καθίσταται δυνατό, ιδίως, να αποδειχθεί η

βεβαίωση των εν λόγω ποσών κατά τρόπο αδιαμφισβήτητο και έναντι του οφειλέτη.

3) Το άρθρο 221, παράγραφος 1, του κανονισμού 2913/92 έχει την έννοια ότι η γνωστοποίηση από τις τελωνειακές αρχές, με την κατάλληλη διαδικασία, στον οφειλέτη του ποσού των καταβλητέων εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών είναι έγκυρη μόνον αν το ποσό των δασμών αυτών έχει προηγουμένως βεβαιωθεί από τις εν λόγω αρχές. Τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να θεσπίσουν ειδικούς διαδικαστικούς κανόνες όσον αφορά τη διαδικασία σύμφωνα με την οποία πρέπει να γίνει η γνωστοποίηση στον οφειλέτη του ποσού των εν λόγω δασμών, εφόσον μπορούν να εφαρμοστούν για την εν λόγω γνωστοποίηση οι εσωτερικοί διαδικαστικοί κανόνες γενικής εφαρμογής που εξασφαλίζουν στον οφειλέτη προσήκουσα πληροφόρηση και του παρέχουν τη δυνατότητα, έχοντας πλήρη γνώση της υποθέσεως, να προασπίσει τα δικαιώματά του.

4) Το κοινοτικό δίκαιο δεν απαγορεύει στο εθνικό δικαστήριο να στηριχθεί σε τεκμήριο, συνιστάμενο στη δήλωση των τελωνειακών αρχών ότι η «βεβαίωση» του ποσού των εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών κατά την έννοια του άρθρου 217 του κανονισμού 2913/92 έλαβε χώρα πριν από τη γνωστοποίησή του στον οφειλέτη, υπό την προϋπόθεση ότι τηρούνται οι αρχές της αποτελεσματικότητας και της ισοδυναμίας.

5) Το άρθρο 221, παράγραφος 1, του κανονισμού 2913/92 έχει την έννοια ότι της γνωστοποιήσεως του ποσού των εισπρακτέων δασμών πρέπει να προηγείται βεβαίωση του ποσού αυτού από τις τελωνειακές αρχές του οικείου κράτους μέλους και ότι, ελλείψει βεβαιώσεως σύμφωνα με το άρθρο 217, παράγραφος 1, του κανονισμού 2913/92, το εν λόγω ποσό δεν μπορεί να εισπραχθεί από τις ως άνω αρχές, οι οποίες όμως έχουν πάντα τη δυνατότητα να προβούν σε νέα γνωστοποίησή του, τηρώντας τις προϋποθέσεις του άρθρου 221, παράγραφος 1, του κανονισμού 2913/92 και τους κανόνες παραγραφής που ίσχυαν κατά την ημερομηνία γενέσεως της τελωνειακής οφειλής.

6) Καίτοι το ποσό των εισαγωγικών ή των εξαγωγικών δασμών εξακολουθεί να «οφείλεται νομίμως», κατά την έννοια του άρθρου 236, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2913/92, έστω και αν το ποσό αυτό γνωστοποιήθηκε στον οφειλέτη χωρίς να έχει προηγουμένως βεβαιωθεί σύμφωνα με το άρθρο 221, παράγραφος 1, του ως άνω κανονισμού, εντούτοις, αν η γνωστοποίηση δεν είναι πλέον δυνατή λόγω παρόδου της προθεσμίας του άρθρου 221, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού, ο εν λόγω υπόχρεος πρέπει καταρχήν να μπορεί να επιτύχει την επιστροφή του ποσού αυτού από το κράτος μέλος που το εισέπραξε.

(υπογραφές)